

УДК: 338.12:502.131.1(477)
 JEL classification: Q01, Q56, L13, O44
[https://doi.org/10.31891/dsim-2025-11\(44\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-11(44))

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНКУРЕНТНОЇ ПАРАДИГМИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

МАЙСТРЕНКО Ольга Валентинівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри креативного менеджменту та дизайну
 Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
<https://orcid.org/0000-0002-8007-3191>

У статті досліджено сутність понять зеленої економіки та конкурентоспроможності, сучасне їх переосмислення в умовах постіндустріального розвитку та глобальних екологічних викликів. Визначено ключові напрями сучасних стратегій конкурентної переваги: екологічна інноваційність, соціальна відповідальність, орієнтація на ESG-стандарти та циркулярні бізнес-моделі. Наголошено на зростаючій ролі екологічної гнучкості підприємств як фактора довготривалої стійкості, а також на важливості впровадження систем екологічного менеджменту (ISO 14001). Особливу увагу приділено державному регулюванню як чиннику формування нового конкурентного середовища. Розкрито інструменти державного впливу, серед яких фіскальні стимули для екологічних інновацій, регуляторні стандарти, зелена публічна закупівля та підтримка екотехнологій. Зазначено, що в українському контексті розвиток «зеленої» економіки розглядається як не лише екологічна, а й геополітична потреба, зумовлена євроінтеграційним курсом та необхідністю відповідності європейським стандартам сталого розвитку. Виокремлено основні виклики для вітчизняного бізнесу: високий рівень енергоємності виробництва, обмежений доступ до фінансування, низьку поінформованість МСП про стандарти ESG та недостатню узгодженість державної політики з потребами бізнесу.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкуренція, зелена економіка, сталий розвиток, екологічна інноваційність, ESG-стандарти, циркулярні бізнес-моделі, державне регулювання.

TRANSFORMATION OF THE COMPETITIVE PARADIGM IN THE CONDITIONS OF GREEN ECONOMY DEVELOPMENT

MAISTRENKO Olga

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

In the era of globalization and deepening environmental crisis, a new paradigm of competitiveness is being formed, based on the principles of the "green" economy and sustainable development, new factors of competitive advantage are coming to the fore: environmental innovation, corporate responsibility, efficient use of energy and resources, eco-certification of products, and compliance with international standards of sustainable development. The transformation of the competitive paradigm in the context of developing a green economy is practically significant for state policy, enterprise strategic management, and sustainable economic growth.

The purpose of the publication is to deepen the theoretical, methodological, and applied principles of the transformation of the competitive paradigm in the context of the development of a green economy.

Results. The article examines the essence of the green economy and competitiveness, their modern rethinking in the context of post-industrial development, and global environmental challenges. The key areas of contemporary strategies for competitive advantage are identified: environmental innovation, social responsibility, alignment with ESG standards, and circular business models. The growing role of enterprise environmental flexibility as a factor in long-term sustainability is emphasized, as is the importance of implementing environmental management systems (ISO 14001). Particular attention is paid to state regulation as a factor in the formation of a new competitive environment. The instruments of state influence are revealed, including fiscal incentives for environmental innovations, regulatory standards, green public procurement, and support for eco-technologies. It is noted that in the Ukrainian context, the development of a "green" economy is considered not only an environmental but also a geopolitical need, driven by the European integration course and the need to comply with European standards for sustainable development. The main challenges for domestic businesses are identified: high energy intensity of production, limited access to financing, limited awareness among SMEs of ESG standards, and insufficient coordination between state policy and business needs.

Conclusions. The development of the green economy is a catalyst for significant changes in the competitive dynamics of the modern world, where there is not just an adaptation of traditional business models to new requirements, but a fundamental rethinking of the nature of competition. The transformation of the competitive paradigm in the conditions of the green economy involves: the introduction of new criteria for assessing the success of an enterprise; the development of mechanisms for state support for "green" initiatives; the integration of environmental standards into corporate governance; and intersectoral and international cooperation based on sustainable development.

Keywords: competitiveness, competition, green economy, sustainable development, environmental innovation, ESG standards, circular business models, state regulation.

Стаття надійшла до редакції / Received 11.07.2025

Прийнята до друку / Accepted 12.08.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У XXI столітті питання екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів і подолання наслідків кліматичних змін вийшли за межі екологічного дискурсу та стали ключовими складовими соціально-економічного розвитку країн. В такому контексті концепція зеленої економіки формується як нова парадигма, що інтегрує екологічні та економічні цілі, акцентуючи на необхідності досягнення сталого розвитку без поглиблення екологічної кризи.

Розвиток зеленої економіки істотно змінює уявлення про засоби та механізми забезпечення конкурентоспроможності, оскільки традиційна конкурентна парадигма, яка базувалася переважно на ціні, масштабах виробництва, доступі до ресурсів і технологічній ефективності, поступово трансформується. На перший план виходять нові фактори конкурентної переваги: екологічна інноваційність, корпоративна відповідальність, ефективне використання енергії та ресурсів, екосертифікація продукції та відповідність міжнародним стандартам сталого розвитку. Особливої актуальності дослідження набуває в умовах реалізації глобальних ініціатив, таких як Європейський зелений курс, Паризька кліматична угода, Цілі сталого розвитку ООН, які формують нові вимоги до економічних систем і підприємств. У таких умовах країни з високим рівнем екологічної адаптації отримують додаткові конкурентні переваги на світовому ринку, а відставання у сфері «озеленення» економіки призводить до втрати ринкових позицій, санкційних ризиків та технологічної маргіналізації.

Для України, яка перебуває у стані структурної трансформації економіки, питання формування нової конкурентної парадигми на засадах зеленої економіки є надзвичайно важливим: впровадження екологічних стандартів, адаптація промисловості до нових викликів, розвиток відновлюваної енергетики та екологічного підприємництва мають стати основою довгострокової конкурентоспроможності держави. Окрім того, вітчизняний бізнес стикається з необхідністю підвищення екологічної репутації для інтеграції у міжнародні ланцюги доданої вартості. Тому, трансформація конкурентної парадигми в умовах розвитку зеленої економіки є не лише теоретично важливим напрямом економічної науки, а й практично значущим для державної політики, стратегічного управління підприємствами та забезпечення сталого економічного зростання в умовах глобальних змін, де вивчення такого процесу дозволяє ідентифікувати нові джерела конкурентоспроможності, сформулювати рекомендації щодо політики підтримки зеленого переходу та сприяти зміцненню позицій України в європейському економічному просторі.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Сучасні дослідження свідчать про зростання інтересу наукової спільноти до ролі екологічного чинника як ключового детермінанта конкурентних переваг у XXI столітті. Проблематика трансформації конкурентоспроможності в контексті розвитку зеленої економіки розглядається на перетині низки наукових напрямів: економіки сталого розвитку, екологічного менеджменту, міжнародної торгівлі та стратегічного управління. Серед зарубіжних науковців, які здійснили вагомий внесок у теоретико-методологічне осмислення зеленої економіки, варто відзначити Ніколаса Стерна, який акцентував на економічних наслідках бездіяльності в екологічній сфері [7] та Кеннета Боулдінга — автора концепції «економіки космічного корабля», де підкреслено обмеженість ресурсів і необхідність циркулярної моделі виробництва [2]. У контексті конкурентоспроможності в умовах сталого розвитку важливими є праці Майкла Портера, зокрема його теорія екологічної інновації (Porter Hypothesis), згідно з якою впровадження екологічних регуляторів може стимулювати інноваційність та покращити конкурентоспроможність бізнесу [6].

У вітчизняному науковому дискурсі питання зеленої економіки та її впливу на економічні трансформації розкриваються у працях І.К. Бистрякова, Б.В. Буркинського, Т.П. Галушкіної, Л.М. Горбач, І.А. Колодійчук, В.Г. Потопенко, П.І. Юхименко та ін., які аналізують зміст та інструментарій зеленої економіки, а також перспективи її впровадження в національний контекст. На макrorівні важливе значення мають праці щодо інтеграції України до Європейського зеленого курсу, де аналізується вплив регуляторних змін ЄС на промисловість, торгівлю та інвестиційний клімат. Разом з тим, попри наявність значної кількості праць, питання системної трансформації конкурентної парадигми саме в умовах розвитку зеленої економіки залишається недостатньо дослідженим, зокрема у контексті країн перехідного типу економіки. Існує потреба у подальшому вивченні взаємозв'язку між екологічними інноваціями, інституційними змінами та ефективністю реалізації стратегій сталого розвитку.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою досліджень є поглиблення теоретико- методологічних і прикладних засад трансформації конкурентної парадигми саме в умовах розвитку зеленої економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасні глобальні виклики, зумовлені кліматичними змінами, виснаженням природних ресурсів, деградацією екосистем та соціально-економічною нерівністю, змушують переосмислювати традиційні підходи до організації економічної діяльності, де питання надмірного використання природних ресурсів у

зв'язку зі зростанням чисельності населення привернуло увагу наукової спільноти ще у 1960-х роках. Знаковим кроком у даному напрямі стала публікація доповіді «Межі зростання» (*The Limits to Growth*), підготовленої Римським клубом у 1972 році, у якій було порушено ключові проблеми — вичерпність природних ресурсів, негативний вплив антропогенної діяльності на довкілля, зростання обсягів відходів, а також наголошено на необхідності переосмислення меж економічного та промислового розвитку в контексті обмежених ресурсів планети [8]. Того ж року було створено Програму ООН з навколишнього середовища (UNEP — *United Nations Environment Programme*), яка стала першою глобальною інституцією, покликаною координувати міжнародні зусилля у сфері охорони довкілля та забезпечення його збереження для майбутніх поколінь.

Вперше термін «зелена» економіка увійшов у науковий обіг завдяки британським економістам Девіду Пірсу, Анілу Маркандія та Едварду Барб'є, які у 1989 році підготували доповідь «План «зеленої» економіки» (*Blueprint for a Green Economy*) [5]. Автором концепції виступив Девід Пірс, провідний економіст у галузі природних ресурсів і довкілля, оскільки економічна наука про ресурси та екологічні обмеження стала теоретичним підґрунтям формування та подальшого розвитку парадигми «зеленої» економіки. У своїх наукових працях Д. Пірс підкреслював обмеженість природних ресурсів, деградацію екосистем і втрату біорізноманіття та визначав «зелену» економіку як таку, що спроможна до самовідтворення на сталих засадах. Сталий розвиток, відповідно, є однією з ключових характеристик моделей «зеленої» економіки і спільною рисою, за Пірсом, є те, що зі зміною форми економіки зростає її здатність до самовідновлення за рахунок зниження співвідношення між витраченими матеріалами та енергією і досягнутим економічним результатом. Такий процес отримав назву декаплінг (*decoupling*) - систематичне роз'єднання темпів економічного зростання та рівня використання природних ресурсів [4].

Згідно з визначенням Програми ООН з навколишнього середовища (UNEP), зелена економіка — це економіка, яка приводить до покращення добробуту людей та соціальної справедливості при суттєвому зменшенні екологічних ризиків і дефіциту ресурсів. Зелена економіка — це низьковуглецева, ресурсоефективна та соціально інклюзивна економіка, у якій зростання доходів і зайнятості має визначатися державними інтересами та приватними інвестиціями, що веде до скорочення викидів вуглецю та забруднення навколишнього середовища, підвищення ефективності використання ресурсів, запобігання втраті біорізноманіття та екосистем [1]. На відміну від «коричневої» моделі з акцентом на зростання за рахунок інтенсивної експлуатації природи, зелена економіка формує передумови для довготривалого зростання через екологічні інновації, енергоефективність, декарбонізацію та раціональне використання ресурсів.

Нині концепція «зеленої» економіки набуває особливої актуальності в контексті глобальних екологічних викликів, змін клімату та необхідності переходу до інноваційних моделей розвитку, орієнтованих на ефективне ресурсокористування, низьковуглецеву економіку та збереження екологічного балансу. Така зміна парадигми суттєво впливає на природу конкуренції, переформатовуючи її цілі, інструменти та механізми, у зв'язку з чим, виникає необхідність глибшого аналізу трансформаційних процесів, що охоплюють сферу конкурентної боротьби в умовах переходу до зеленої економіки, який не лише формує нові ринкові можливості, а й створює фундаментальні виклики для традиційних моделей господарювання. У межах цієї парадигми пріоритети зміщуються від вузької логіки прибутковості до багатоаспектного бачення цінності — економічної, екологічної, соціальної, що, у свою чергу, вимагає перегляду критеріїв успішності господарських суб'єктів та стимулює нові форми конкурентної взаємодії.

Конкурентоспроможність — це комплексна економічна категорія, що відображає здатність суб'єкта господарювання (підприємства, галузі, регіону чи країни) ефективно функціонувати в умовах ринкової конкуренції, забезпечуючи переваги над іншими учасниками ринку за рахунок оптимального використання ресурсів, інноваційного потенціалу, високої якості продукції, цінової політики, позитивного іміджу та здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища [3]. Класична парадигма конкуренції, сформована в межах неокласичної економічної теорії, трактується як механізм саморегуляції ринку, що забезпечує ефективний розподіл ресурсів і максимізацію суспільного добробуту. У межах цієї парадигми конкурентна боротьба розглядається як змагання за частку ринку, що здійснюється шляхом зниження витрат, підвищення продуктивності праці та вдосконалення маркетингових стратегій.

Однак із розвитком постіндустріального суспільства, процесами глобалізації, цифровізації, а також поглибленням екологічної кризи дедалі чіткіше виявляється потреба у реінтерпретації традиційних підходів до розуміння конкурентоспроможності. Економічна ефективність, яка в класичній парадигмі вважалася самодостатньою метою, поступово поступається місцем цінностям сталого розвитку, що враховують взаємозв'язок між економічними, соціальними та екологічними факторами. У такому контексті сучасна конкурентна парадигма дедалі частіше реалізується через «зелені» стратегії формування конкурентних переваг, які поєднують ринкову успішність із відповідальністю перед суспільством і природним середовищем. Ключовими напрямками такої трансформації є: екологічна інноваційність, соціальна відповідальність, орієнтація на ESG-критерії (*Environmental, Social, Governance*); циркулярні бізнес-моделі (рис. 1).

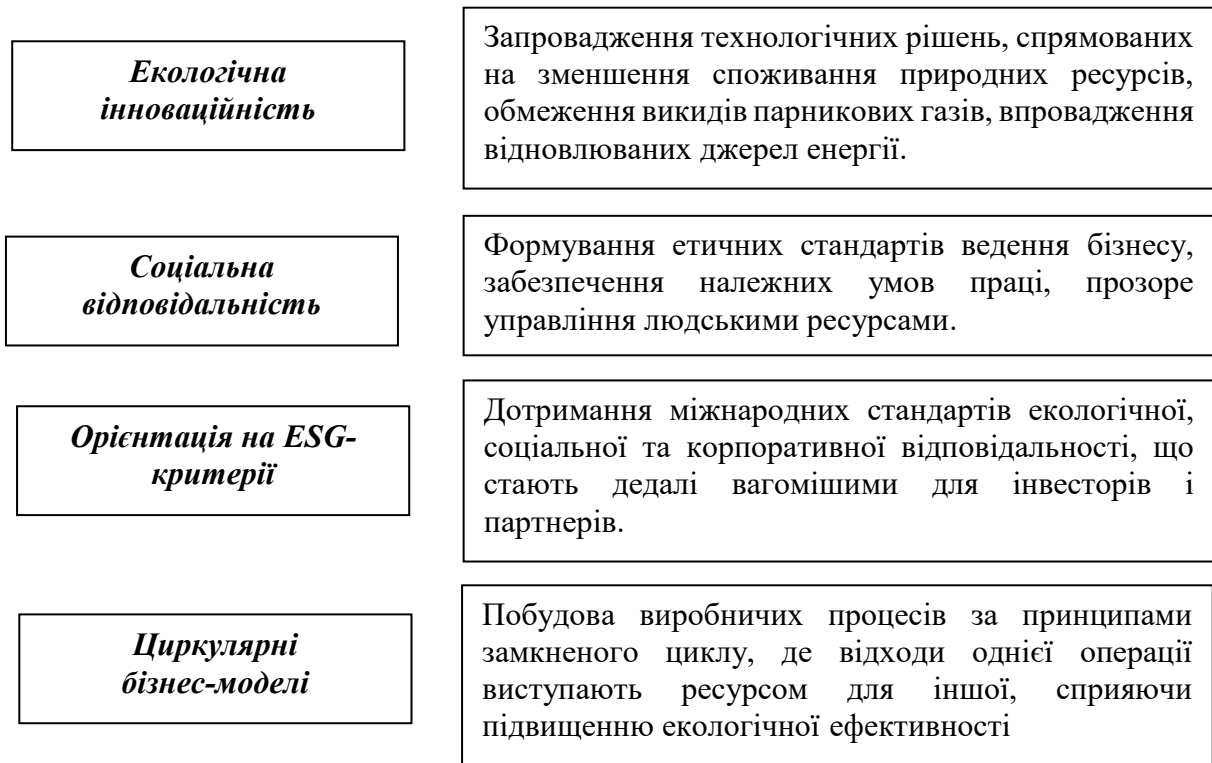

Рис.1. Напрями трансформації конкурентної парадигми в умовах розвитку зеленої економіки

Таким чином, в сучасних умовах конкурентоспроможність виходить за межі суто економічної доцільності та набуває інтегративного значення, що охоплює екологічні та соціальні аспекти, які відповідають глобальним трендам переходу до «зеленої» економіки, у якій стійкість, інноваційність і відповідальність розглядаються як основні джерела довготривалих конкурентних переваг.

У відповідь на докорінні зміни в конкурентному середовищі, пов'язані з посиленням регуляторного тиску, зміною споживчих пріоритетів і зростанням важливості глобальних екологічних викликів, підприємства трансформують свої стратегічні орієнтири. Традиційні моделі, орієнтовані виключно на фінансову результативність, поступаються місцем інтегрованим стратегіям, у центрі яких — сталий розвиток, екомодернізація та відповідальність перед суспільством. Зокрема, на перший план виходять екостратегії, які охоплюють багатокомпонентні інструменти створення конкурентних переваг: зелене позиціонування бренду — формування позитивного екологічного іміджу через комунікацію екологічних цінностей, сертифікацію продукції та прозорість у звітуванні щодо впливу на довкілля; інвестиції у декарбонізацію виробництва — впровадження енергоефективних технологій, перехід до використання відновлюваних джерел енергії, зменшення вуглецевого сліду відповідно до принципів Паризької кліматичної угоди; розробка продуктів зі зменшеним екологічним впливом — створення товарів і послуг, які потребують менше ресурсів, є придатними до повторної переробки, мають довший життєвий цикл; залучення «зеленого» фінансування — доступ до альтернативних джерел капіталу, таких як «зелені облигації» (*green bonds*), ESG-інвестування, кліматичні фонди та програми підтримки від міжнародних фінансових інституцій; співпраця в рамках екологічно орієнтованих ланцюгів постачання — створення партнерств із постачальниками, які дотримуються принципів екологічної відповідальності, що дозволяє забезпечити сталу логістику та прозорість у всьому виробничому ланцюгу.

За таких умов ключовим чинником конкурентної стійкості постає екологічна гнучкість — здатність підприємства оперативнo адаптуватися до змін у нормативно-правовому полі, підвищених очікуваннях зацікавлених сторін, а також до техногенних, кліматичних і соціальних викликів та включає не лише адаптаційні механізми, а й прогнозування ризиків і підготовку до довгострокових трансформацій ринкового середовища. Показовим прикладом є підприємства, які першими впроваджують системи екологічного менеджменту, зокрема ISO 14001, оскільки такі компанії не лише здобувають іміджеві переваги серед споживачів, інвесторів і регуляторів, а й досягають підвищення операційної ефективності через зниження витрат на енергоносії, воду, сировину, зменшення обсягів відходів і штрафних санкцій, більше того, наявність екологічної сертифікації стає конкурентною умовою участі в тендерах, міжнародній кооперації та експортних поставках. Таким чином, екологічна орієнтованість бізнесу трансформується у фундаментальну складову

стратегічного управління, яка забезпечує довготривалу конкурентоспроможність у новій парадигмі «зеленої» економіки.

Слід зазначити, що державне регулювання відіграє критично важливу роль у формуванні нової конфігурації конкурентного середовища, де за допомогою адміністративних та економічних інструментів держава не лише задає «правила гри», а і активно стимулює перехід підприємств до екологічно орієнтованих моделей розвитку, підтримуючи суб'єктів, які здатні інтегрувати сталі практики в господарську діяльність.

Ключовими інструментами державного впливу є:

- Фіскальні стимули для екологічних інновацій — податкові пільги, субсидії, знижені ставки екологічних платежів для підприємств, що впроваджують «зелені» технології або переходять на використання відновлюваних джерел енергії;
- Регуляторні вимоги, зокрема екологічні стандарти викидів, нормативи енергетичної ефективності, обов'язкове екологічне маркування продукції та прозорість екологічної звітності;
- Механізми «зеленої» публічної закупівлі, які передбачають пріоритетне фінансування та укладення контрактів з постачальниками, що відповідають високим критеріям екологічності та соціальної відповідальності;
- Підтримка досліджень і розробок у сфері екотехнологій — пряме фінансування наукових установ, державні гранти для інноваційних підприємств, сприяння трансферу технологій у промисловість.

В контексті вітчизняної економіки важливими кроками державного регулювання формування «зеленої» конкурентоспроможності є:

- розробка та реалізація Національного плану з енергетики та клімату (NECP) відповідно до Європейського зеленого курсу;
- підготовка до запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів (аналогічно до моделі EU ETS), що передбачає економічне стимулювання підприємств до скорочення викидів через ринкові механізми;
- запровадження екологічного податку на CO₂ та поступове наближення стандартів екологічного регулювання до європейських.

На нашу думку, такі заходи формують нові конкурентні правила, де перевагу мають не лише ефективні, відповідальні економічні агенти, а й стратегічне партнерство між державою, бізнесом і громадянським суспільством, що є запорукою формування економіки на засадах екологічної та соціальної стійкості.

В той же час, для України розвиток зеленої економіки є не лише напрямом екологічної модернізації, а й стратегічною геополітичною необхідністю, оскільки поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом, зокрема в межах Угоди про асоціацію та участі в Європейському зеленому курсі (*European Green Deal*), вимагає системного наближення національного бізнес-середовища до принципів сталого розвитку та відповідності критеріям ESG. У такому контексті, трансформація конкурентної парадигми в Україні відбувається в умовах складного поєднання внутрішніх структурних обмежень і зовнішнього тиску регуляторного узгодження, а національні підприємства, особливо представники малого та середнього бізнесу, стикаються з низкою бар'єрів: високим рівнем енергоемності виробництва, які знижують ефективність ресурсного використання та збільшують залежність від викопних палив; обмеженим доступом до фінансування екологічних проектів, зокрема нестачі інструментів «зеленого» кредитування, невеликої кількості ESG-фондів на внутрішньому ринку; низькою поінформованістю про стандарти сталого розвитку та екологічного управління, особливо серед малого і середнього бізнесу, що ускладнює доступ до міжнародних ринків; недостатньою синергією між державною екополітикою та бізнес-стратегіями, що проявляється у фрагментарності регулювання, відсутності довгострокових стимулів і слабкому інституційному супроводі підприємств у процесі зеленої трансформації.

Разом з тим, зелена трансформація відкриває широкі стратегічні можливості для підвищення конкурентоспроможності національної економіки, де ключові перспективи варто виокремити:

- Залучення іноземних інвестицій, орієнтованих на сталий розвиток, що дозволить модернізувати виробництво та інтегрувати інноваційні технології;
- Вихід на нові ринки збуту, зокрема у сфері екопродукції, низьковуглецевих товарів та послуг з високою доданою вартістю;
- Зниження залежності від імпортованих енергоносіїв через розвиток відновлюваної енергетики, локалізацію ресурсних потоків та запровадження циркулярних бізнес-моделей;
- Формування позитивного міжнародного іміджу України як партнера, орієнтованого на «зелену» економіку, що сприяє зміцненню довіри з боку донорів, інвесторів і споживачів.

Тому переосмислення національної конкурентоспроможності в парадигмі сталого розвитку може стати точкою зростання для вітчизняної економіки, за умови тісної співпраці держави, бізнесу та громадянського суспільства. Вирішальне значення матимуть політична воля, інституційна сталість реформ і готовність економічних агентів до довгострокової екологічної адаптації.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Розвиток зеленої економіки є каталізатором суттєвих змін у конкурентній динаміці сучасного світу, тобто відбувається не просто адаптація традиційних бізнес-моделей до нових вимог, а фундаментальне переосмислення природи конкуренції, де на перший план виходять сталість, інноваційність, екологічна ефективність та соціальна відповідальність. Трансформація конкурентної парадигми в умовах зеленої економіки передбачає: впровадження нових критеріїв оцінки успішності підприємства; розвиток механізмів державної підтримки «зелених» ініціатив; інтеграцію екологічних стандартів у корпоративне управління; міжсекторальну та міжнародну кооперацію на засадах сталого розвитку. Формування нової моделі конкуренції вимагає гнучкості, проактивності та стратегічного мислення як на рівні окремих підприємств, так і на рівні економічної політики держави. Україна має потенціал стати активним учасником трансформаційних процесів, за умови консолідації зусиль бізнесу, держави та громадянського суспільства.

Література

1. A guidebook to the Green Economy, Issue1: Green Economy, Green Growth, and Low-Carbon Development– history, definitions and a guide to recent publications, 2012. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/GE%20Guidebook.pdf>.
2. Boulding K. *The Economics of the Coming Spaceship Earth / Classics in Environmental Studies. An Overview of Classic Texts in Environmental Studies / editors: N. Nelissen, J. van der Straaten, L. Klinkers.* – Utrecht, the Netherlands : International Books, 1997. P. 218-228.
3. Кузьмін О.Є. Конкурентоспроможність підприємства: планування та діагностика: монографія. О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.П. Романко; за заг. ред. д.е.н., проф. Кузьміна О.Є. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. –180 с
4. Pearce D. Green Economics // *Environmental Values* 1. 1992. No1. P. 3–13
5. Pearce D., Markandya A., Barbier E.B. *Blueprint for a Green Economy.* – London: Earthscan, 1989. - 192 p.
6. Porter, M. E., & van der Linde, C. (1995). *Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship.* *Journal of Economic Perspectives*, 9(4), 97–118.
7. Stern, Nicholas. 2008. The Economics of Climate Change. *American Economic Review*. 98 (2): 1–37. DOI: 10.1257/aer.98.2.1
8. The Club of Rome. *The Limits to Growth.* URL: <https://clubofrome.org/publication/the-limits-to-growth>

References

1. United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2012). *A guidebook to the green economy: Issue 1: Green economy, green growth, and low-carbon development – History, definitions and a guide to recent publications.* <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/GE%20Guidebook.pdf>
2. Boulding, K. E. (1997). *The economics of the coming spaceship Earth* (N. Nelissen, J. van der Straaten, & L. Klinkers, Eds.) (pp. 218–228). Utrecht, the Netherlands: International Books.
3. Kuzmin, O. Ye. (2011). *Konkurentospromoshnist pidpriemstva: planuvannia ta diahnostryka: monohrafiia* [Competitiveness of the enterprise: planning and diagnostics: monograph] (O. G. Melnyk & O. P. Romanko, Eds.). Ivano-Frankivsk: IFNTUNG.
4. Pearce, D., Markandya, A., & Barbier, E. B. (1989). *Blueprint for a Green Economy.* London: Earthscan. <https://doi.org/10.4324/9781315070223>
5. Pearce, D. (1992). Green economics. *Environmental Values*, 1(1), 3–13.
6. Porter, M. E., & van der Linde, C. (1995). Toward a new conception of the environment-competitiveness relationship. *Journal of Economic Perspectives*, 9(4), 97–118. <https://doi.org/10.1257/jep.9.4.97>
7. Stern, N. (2008). The economics of climate change. *American Economic Review*, 98(2), 1–37. <https://doi.org/10.1257/aer.98.2.1>
8. The Club of Rome. (n.d.). *The limits to growth.* Retrieved from <https://clubofrome.org/publication/the-limits-to-growth>